

שעה ע

בבקשה

זה מה שמבקש לעצמו ולאחרים יעקב בורק. האיש שלימד אותנו על שימפנזים, פרישה ומה שביניהם בספר בכורה שהפך לרב־מכר מפתיע, מסביר בספרו החדש איך להתחיל להיפטר מהרעש הכללי שמלווה את חיינו. בתור התחלה, תפסיקו לפחד מאיומים לא קיימים

מציין את זה גם בספר”.

זה לא מובן מאליו שאדם מותח דלת לטי־פול הפסיכולוגי שלו.

”בהתחלה הייתה לספר פתיחה אחרת, אבל אמרתי לעצמי, לעזאזל, אני אכתוב את זה ברורך שלי. בחברה שלנו עוד קיימת סטיגמה קצת בעייתית לטיפול פסיכולוגי, ולא בצדק. בארצות הברית הסטיגמה הזו כלל לא קיימת. יש לכבר אנשים עם נכונות ומחויבות להערכת מצבם לשינוי שלו. כמה מאיתנו יכולים להגיד שהם מחויבים למאמץ הזה?”

העמדה היא המסר

בורק – הנשוי בשנית לנחמה, אב לשני ילדים וסב לשלושה נכדים ולאחר בררך – נולד בפּי־ריסין חודשים ספורים לאחר קום המדינה להורים ניצולי שואה שגורשו לאי השכן על ידי הכריז טים. הוא שירת כעתוראי בחיל הים לאחר שסיים תואר בהנדסה, ואת התואר השני קיבל מבית הספר היוקרתי למינהל עסקים של אוניברסיטת הרווארה. בשנת 1987 הקים את חברת אורגריין, שהפכה בתחילת שנות ה־90 לאחת מקרנות הון הסיכון הבולטות בישראל.

שלושה חודשים בלבד לאחר פרסום ספרו הקודם, שאתו הוא מכנה “שימפנזים”, כבר החל בורק את הכתיבה של “רעש”. כתיבת הספר כללה קריאת מחקרים וספרים רבים ופגישה עם אנשים מתחומים שונים. “הצלחה של הספר הראשון דריבנה אותי לכתוב”, הוא מסביר את הרחיפות. “ספר עיון נכתב מהר יותר מספר פרוזה, בעיקר אם אתה מגיע לנושא מגובש. לפרוזה יש נטייה לחיים משל עצמה, אתה לא אחראי לדמויות שאתה המצאת”.

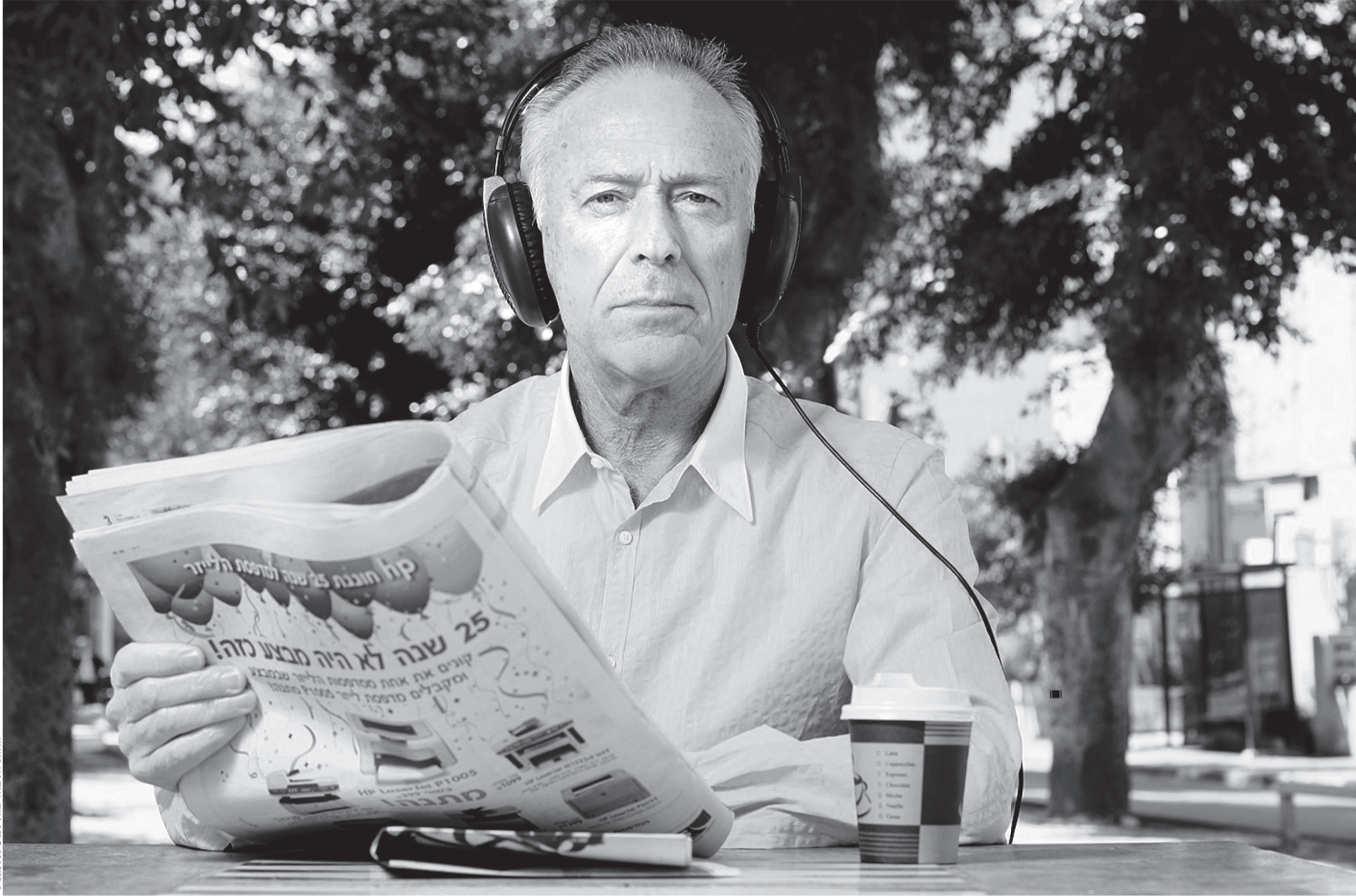
אפשר יהיה למצוא את יצירותיך בעתיד על מדפי הפריזחה?
“במהלך. אני רואה בזה התפתחות.”

יום ראשון, כ"ו באדר תשס"ט – 22.3.2009

יריעות אחרונות

יום ראשון, כ"ו באדר תשס"ט – 22.3.2009

יריעות אחרונות

"מאומות אחת MasterOne"

24 שעות | 7

”מעולם לא הרגשתי שעסקים הם תחום טבעי בשבילי, זה סחט אותי רגשית”. בורק צילום: טל שחר

הברית, הסיכוי שלה למות בתאונת דרכים עדיין יהיה גבוה פי 20 מאשר בהתסקות מטוס”.

היא השתבנעה?

”לא. בכל אלמנט אחר היא מאוד בוגרת ושכ־לתנית, אבל מה שמגניב אצלה כמובן זו המערכת הרגשית, שעיוורת להישובים והסתברויות. גם אם אני אסביר לה עוד עשר פעמים שהסכנה הגי־דולה ביותר בטיסה היא הנסיעה לשרה התעופה, היא תחשוש לעלות על המטוס”.

על די ה־סטטיסטיקה מסביר בורק לקוראים שלו למה לדעתו צריך לקחת את המלצות רו־פאיהם בערבון מוגבל. ולא, הוא לא מרגיש שהוא מסכן אף אחר. “אני עושה את זה עם הרבה מאוד הזירות, וזה גם עבר בחינה של שני רופאים. אני מרשה לעצמי להיות החלטי בגלל שאני מבין בסטטיסטיקה הרבה יותר מרוב הרופאים”.

ומה הסטטיסטיקה יכולה ללמד אותנו על הרפואה?

”יש הרבה מאוד בדיקות, CT למשל, שטומ־נות בחובן סכנות כמו קרינה. כשרופא שולח אותי לעשות בדיקה כזו כדי לשלול בעיה שהסיכויים שאלקה בה הם אפסיים, יוצא שהוא מסכן אותי יותר בעצם הבדיקה. הרופאים צריכים לדעת את הסכנה בכל אחת מהברירות, ובמידת האפשר לתת לי לעשות ההחלטה. גם המידע הרפואי שאנחנו מקבלים מבוסס הרבה יותר מרוב העמדים על נתונים סטטיסטיים שעשו בהם מניפולציה”.

מידע לתוך הווריד

האשמה ברבים מהרעשים היא, באופן פופולי־רי ולא מפתיע, שוב התקשורת. בורק מראה כיצד כותרות העיתונים ורשימות משפיעים למיניהן מונעות מצרכני התקשורת לקבל מידע אמיתי. “צריך לומר שתקשורת מספקת את הצורך של הקוראים”, הוא אומר. “הפכנו לאינפורמניאקם, למקורים למידע, גם אם הוא לא רלוונטי או חסר תועלת”.

איזה מידע למשל?

”ניקח לדוגמה את רשימות מאה המשפיי־עים המתפרסמות בעיקר בעיתונות הכלכלית; עקבתי אחריהן, ואני לא יכול להסביר איך זה ייתכן שמתוך 20 המשפיעים, מחצית לא היו שם שנה לפני כן. האם יכול להיות שעשה מהאנשים המשפיעים ביותר בשנה שעברה הפכו למיתרים השננה הרבה יותר מהשפעה, יש כאן שיקולי עריכה”.

”גם הכותרות ובחירת התכנים גורמות לה־רבה יותר רעש מהבנת המציאות. בספר אני מביא שני מחקרים שנעשו בשוייץ באותו נושא ובודק את ההתייחסות אליהם: אחר אומר שחומר מסוים גורם לסרטן אצל ילדים, והשני שולל את זה. מתוך 19 מאמרים שבודק, תשעה התייחסו רק למחקר השלילי ועשרה לשניהם, אבל עם הבלטה של המחקר השלילי. בדקו ומצאו גם שאנשים מאמינים יותר למחקר עם תוצאות שליליות. הסוס הטרויאני שיש לנו במוח ושורכו התקשורת מעבירה לנו מסרים, הוא המנגנון האבולוציוני שמעודד פחד כדי להגן עלינו מס־כנות שלא רלוונטיות בעולם שלנו”.

גם בפסיכולוגיה האבולוציונית וגם בס־טטיסטיקה יש משהו מאוד קשיח ולא גמיש, שיכול לגרום לנו להתאהב בהסברים ולא לדאות את יוצאי הדופן הרבים.
“מובנר בשתי מערכות שיכולות לשכך חלק מהרעשים בחיים שלנו. אם אתה מבין שאתה מוכון על ידי מערכת של איומים שלא קיימים, אתה יכול לדאות את המציאות בצורה טובה יותר. בסטטיסטיקה אין בעיות. הבעיה היחידה היא השומש בה, ובעשה בה לא מעט שימוש מעוות ומניפולטיבי”.

שלנו, ומגדיר את כל אלה ורבים אחרים כרעש. שני כלים עיקריים משמשים בספר, בודי־מה לספר הראשון. הראשון הוא הפסיכולוגיה האבולוציונית – ענף הצובר פופולריות ומני־סה למצוא את המקור להתנהגויות אנושיות בהתפתחות המין האנושי לאורך אלפי שנים. “יש לנו בעיה. המוח שלנו לא מתאים לעולם המודרני”, הוא מסביר. “הוא מתוכנת מיליוני שנים אחורה. לדוגמה, מתקיימות בנו בעת ובעונה אחת שתי מערכות: מערכת רגשית שמגיבה מהר מאוד, בצורה אינסטינקטיבית ואינטואיטיבית ותמיד מקדימה במהירות התגר־בה את המערכת השנייה, הרציונלית. המערכת הראשונה נועדה כדי להגן עלינו בטבע, לשמור אותנו ודרכים אם זיהינו תנועה חשודה בשיחים של הסוואנה האפריקאית. אם היינו עסוק כל הזמן בחישובים, המלתעות של איזו חיה כבר היו נעוצות עמוק בתוכנו”.

אז זה אינסטינקט חיובי.

”לא תמיד. הטבע לא מעניש על האינסטינקט הראשוני, אבל העולם המודרני – כמו עולם ההשקעות שממנו אני בא – בהחלט מעניש על התנהגות לא רציונלית. הטרגדיה שלנו בצריכת אינפורמציה מהסביבה ומהתקשורת היא שאנחנו חושבים שההיגיון שלנו בפעולה, אבל בפועל הרגש הוא זה השולט”.

הכלי השני שמשמש את בורק הוא סטטיסטיקה, תחום שבו הוא שולט הרבה מעבר לממוצע, לדבריו. לשיטתו, הסטטיסטיקה היא כלי שבלעדיו אין לנו יכולת להתנהל בעולם בצורה רציונלית. “ישבתי בשבוע שעבר בארוחת ערב מול אישה אינטליגנטית, שסיפרה שהיא הפסיקה לטוס כי היא מפחדת”, הוא מרגים. “הסבירתי לה שהסיכון להיהרג בתאונת דרכים הוא גדול הרבה יותר, אבל היא לא קיבלה את זה. למעשה, אם מדי חודש טורדיסטים יחטפו מטוס בארצות הברית וירסקו אותו על נוסעים אל תוך בניין־והיא תטוס מדי חודש בטיסה פנימית בארצות

”כן, לא הערכתי שתהיה כזו היענות. הספר מבוסס על הטור האישי שלי במגזין ׳דה מרקר׳, עם אריזה של חומרים אישיים. מרובר באסופה של קטעים שלכאורה לא ממש קשורים זה לזה, וזה ברור כלל לא מנבא הצלחה יוצאת דופן”.

אקדמי היו מפרסמים את הספר, אתה חושב שהם היו זוכים להצלחה דימה?

”קרוב לוודאי שהספר לא היה מצליח. זו מסקנה מצערת מאוד על החברה שלנו, שבה העמדה שממנה אתה מדבר חשובה לפחות כמו המסר שלך”.

על קופים ומספרים

אבל מהו אותו ״רעש״ שמצדיק ספר שלם? בורק משתמש ברעש כשם גנרי לכל אותם דברים בחיים שמציבים מסך בינינו ובין ראיית הדברים כהווייתם. ההסבר מתחיל בהגדרה מדעית. ״רעש הוא מה שאיננו אוח. כדי לייצר ידע אתה מצפה לקבל כמה שיותר אותות שהם מידע רלוונ־טי וכמה שפחות רעש, כלומר מיסוך. הרברים שמפריעים לנו לדאות את המציאות כפי שהיא, שמרחיקים אותנו מלהיות מי שאנחנו באמת – כל הרברים האלה הם רעש”.

מקריאה בספר שלך אפשר להגיע למצב של ״שקטני״?

”האותות והרעש תמיד כרוכים אחד בשני. לא הייתי רוצה להגיע למצב של שקט מוחלט, כי אז החיים הם דלים וחסרי עניין, אבל הייתי רוצה להיות במצב שבו אני שולט ברעשים, ויודע להוות אותם ומבדיל בינם לבין הדברים שאינם רעש. בורק פורט בספר את אותו רעש לסוגיו השו־נים. הוא מדבר על הפחד הקמאי והבסיסי ביותר – הפחד מהמות – על בליל המידע שאנחנו צורכים מדי יום מאמצעי התקשורת, על המידע־רפואי הלא ברור שאנחנו מקבלים מהרופאים

^[1] בורק – הנשוי בשנית לנחמה, אב לשני ילדים וסב לשלושה נכדים ולאחר בררך – נולד בפּי־ריסין חודשים ספורים לאחר קום המדינה להורים ניצולי שואה שגורשו לאי השכן על ידי הכריז טים

^[2] בורק – הנשוי בשנית לנחמה, אב לשני ילדים וסב לשלושה נכדים ולאחר בררך – נולד בפּי־ריסין חודשים ספורים לאחר קום המדינה להורים ניצולי שואה שגורשו לאי השכן על ידי הכריז טים